

## ФОРМУВАННЯ ПРАВИЛЬНОЇ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ

**Дмитрієва Світлана Михайлівна**

кандидат психологічних наук, доцентка

**Ящук Марія Володимирівна**

здобувач магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю 016.01

«Логопедія»

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Мовлення є дуже важливим засобом спілкування дитини з навколишнім середовищем і одним із ключових чинників її психічного розвитку. У старшому дошкільному віці відбувається формування фонетико-фонематичної системи, тому вважається, що саме цей період є найбільш сприятливим для корекції звуковимовних порушень.

Вченими доведено, що переважна кількість дітей дошкільного віку має проблеми у вимові окремих звуків, що негативно впливає на комунікативну функцію дитини і готовність до шкільного навчання. Однією з провідних умов формування правильної звуковимови є достатня рухливість та чітка робота органів артикуляційного апарату, саме тому розвиток артикуляційної моторики у навчальному процесі дошкільників займає провідне місце. Одним із найефективніших підходів логопедичної роботи є артикуляційна гімнастика, яка спрямована на розвиток рухливості органів артикуляційного апарату (язика, губ, піднебіння, щелеп).

Метою дослідження було вивчення ефективності використання артикуляційної гімнастики у процесі формування правильної звуковимови у дітей старшого дошкільного віку.

Артикуляційна гімнастика є системою вправ, що формують правильні рухи органів мовлення, необхідні для чіткої вимови звуків. Її використання дозволяє усунути м'язову напругу, активізувати рухливість язика і губ, розвинути точність артикуляційних позицій. Ще будучи немовлям, у процесі гуління та лепету, дитя виконує багато артикуляційно-мімічних рухів губами, язиком, щелепою, що є не лише процесом становлення мовлення дитини, а й процесом ранньої фізіологічної артикуляційної гімнастики.

Згідно з різними науковими підходами систематичне виконання артикуляційних вправ підвищує ефективність подальшої постановки звуків і полегшує автоматизацію правильної вимови. Корекційна робота проводилася з групою дітей старшого дошкільного віку (5–6 років), які мали порушення вимови таких звуків: [с], [з], [р], [л]. Заняття проводилися тричі на тиждень протягом одного місяця, тривалістю 10–15 хвилин. На перших заняттях ми з дошкільниками знайомились з будовою органів артикуляційного апарату за допомогою дзеркала, роздивляючись свої щокі, ніс, губи, зуби та язик.

Базова структура занять складалась з: трьох етапів. Підготовчий етап включав вправи для розслаблення м'язів артикуляційного апарату («Посмішка», «Трубочка», «Гойдалка»).

Основний етап передбачав використання вправ для формування артикуляційних позицій («Грибок», «Маляр», «Годинник», «Голочка»). Заклучний етап був спрямований на тренування вимови складів, слів і коротких фраз, вимова скоромовок.

Усі вправи проводилися у формі гри з використанням дзеркал, сюжетних картинок і персонажів («Веселий язичок», «Ледачий язик»), що сприяло підтримці інтересу дітей. При формуванні артикуляційної моторики було звернено максимальну увагу на такі критерії як чіткість, плавність, диференційованість, точність, рівномірність та стійкість.

Приклади артикуляційних вправ: «Посмішка» – широко посміхнутися, показати зуби, утримувати 5-10 секунд; «Трубочка» – витягнути губи вперед, утримати положення 5 секунд; «Грибок» – присмоктати язик до піднебіння, утримати, «відлипнути» зі звуком; «Гойдалка» – язик по черзі торкається верхньої та нижньої губи; «Маляр» – язиком «фарбувати» піднебіння вперед-назад; «Слонення» – витягування губ в трубочку; «Смачне варення» – облизування губ. Під час виконання вправ важливо стежити за точністю артикуляційних позицій і плавністю переходів між ними.

Порівняльний аналіз стану звуковимови дітей до та після проведення курсу занять показав позитивну динаміку: у дошкільників покращилась рухливість язика і губ; меншилась кількість спотворених звуків; сформувалась правильна артикуляційна позиція для звуків [с], [з]; підвищилась впевненість дітей у вимові; діти проявляли інтерес до вправ і активно брали участь у заняттях. На власному досвіді ми пересвідчилися, що на початковому етапі виконання артикуляційної гімнастики бажано постійно контролювати здійснення зорового контролю перед дзеркалом. Гра та іграшки – невід'ємні компоненти, тому у закладах дошкільного навчання особлива увага має приділятися іграшкам, що мають також навчально-виховну спрямованість. Ми також використовували окремі артикуляційні вправи на заняттях з ліплення та малювання, де в один час відбувались і розвиток артикуляційної та пальчикової моторики, і знайомство з формою, кольорами та поняттям розміру. Також, дошкільники вчилися користуватись фарбою, пензликом та альбомом, проводячи різні лінії та малюючи предмети, паралельно виконуючи різні артикуляційні вправи (малювання машини супроводжувалось вібрацією губ зі звуком «б-б-б»). Таким чином, систематичне виконання артикуляційної гімнастики забезпечує ефективну підготовку мовленнєвого апарату до формування правильної звуковимови.

Отже, артикуляційна гімнастика є важливим елементом корекційної роботи логопеда, спрямованої на формування правильної звуковимови у дітей старшого дошкільного віку. Її систематичне застосування може сприяти розвитку артикуляційної моторики, підвищенню чіткості вимови, формуванню

фонематичного слуху та розвитку мовленнєвого дихання. Ефективність занять значно зростає за умови використання ігрових методів, позитивної мотивації та індивідуального підходу до кожної дитини.

**Список використаних джерел**

1. Robert L.Erickson. Boston: 1996.
2. Рібцун Ю. В. Використання ігрових прийомів у розвитку артикуляційної моторики молодших дошкільників із ЗНМ. *Дефектологія*. 2008. № 1. С. 11-13.
3. Філічева Т.Б., Чиркіна Г.В. Корекція порушень звуковимови у дошкільників. Київ: Генеза, 2021.
4. Белякова Л.І. Практикум з артикуляційної гімнастики для дітей. Харків: Основа, 2022.